

Польсько- литовська доба (XIV-XVI ст.)

лекція

План

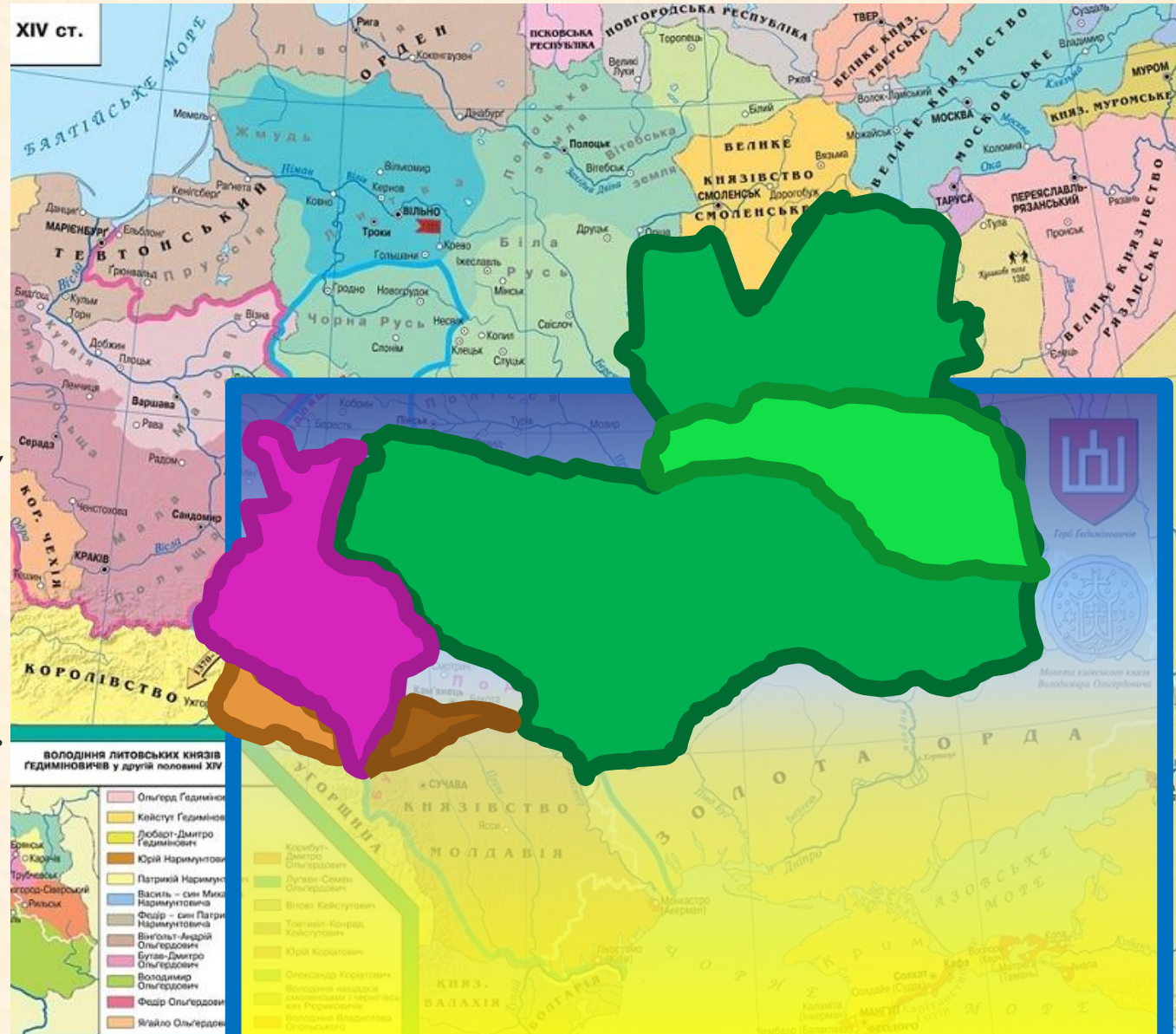
- Українські землі у складі Литви та Польщі
- Виникнення українського козацтва. Запорозька Січ
- Козацько-селянські повстання кінця XVI – поч. XVII ст. “Ординація” 1638 р.

земель

Після розпаду *Київської Русі* та *Галицько-Волинського князівства* українські землі потрапляють під владу сильніших європейських держав:

в *XI ст.* Угорщина захопила *Закарпаття*,
в *XIV ст.* Литва приєднала більшу частину українських земель – *Волинь, Поділля, Київщину, Чернігово-Сіверщину*,
Польща захопила *Галичину*,
Молдавія приєднала *Буковину*,
у *XV ст.* Московська держава захопила *Чернігово-Сіверщину*.

Оскільки більшість українських земель перебувала у складі Литви та Польщі, цю добу називають *польсько-литовською*.

Українські землі у складі Литви

Просування Литви в руські землі було «мирним приєднанням».

Потерпаючи від Золотої Орди, населення часто добровільно визнавало владу литовських князів.

Політика Литви: поширювалася православна віра, визнавалася державною руська мова, правовою основою держави стала „Руська правда“.

Правило литовських правителів: „Старого не змінюємо, а нового

Українські землі у складі Польщі

- Одночасно, у XIV ст., розпочалася й польська експансія на українські землі.
- Після тривалих війн з Литвою та Угорщиною Польща захопила Галичину, Західну Волинь та Західне Поділля.
- Політика Польщі: витіснялося православ'я, утверджувався католицизм, нав'язувалися польські закони.
- Розпочалося закріпачення українського селянства.

Кревська унія 1385 р.

- Унія укладена між *Литвою та Польщею*.
- Мета: об'єднати держави династичним шлюбом *польської королеви Ядвіги та литовського князя Ягайла*.
- Однак Польщі не вдалося поглинути Литву через литовсько-руську опозицію, яку очолив князь Вітовт.
- У Литві розгорнулася гостра політична боротьба між прихильниками і противниками об'єднання.

Люблінська унія 1569

Р.

- Королівство Польське та Велике Князівство Литовське об'єдналися в одну державу – *Річ Посполиту (Республіку Польську)*.
- Результат: *українські землі, що належали Литві, стали частиною Польщі.*
- Розпочалося окатоличення, ополячення та колонізація України.

Україна у складі Речі Посполитої

- Українські землі було поділено на воєводства.
- Польські магнати створювали на українських чорноземах фільварки.
- Посилилося соціальне гноблення українського селянства:
- Збільшилася до 6 днів на тиждень примусова праця селян – панщина.
- 1588 р. введено на приєднаних землях

Україна у складі Речі Посполитої

- Дискримінація українського *міщанства*.
- Населення міст об'єднувалося у *цехи*.
- Членами цеху могли бути лише католики. Оскільки *українські ремісники сповідали православ'я, їм заборонялося створювати цехи*.
- З XV ст. в містах України поширилося *Магдебурзьке право*. Право самоуправління отримали Львів, Кам'янець, Луцьк, Київ та ін.
- Органом самоврядування міста був *магістрат* – міська рада. Його очолював *бурмістер* – міський голова.
- *Ратуша* - місце засідань магістрату
- Проте українці не могли бути обрані бурмістрами. З Магдебурзького права користалися лише поляки та німці.

Берестейська церковна унія 1596

р.

- Об'єднання католицької і православної конфесій та заснування нової - уніатської (греко-католицької) церкви.
- Уніатська церква зберігала православні обряди і церковнослов'янську мову в богослужінні, але визнавала догмати католицької церкви і зверхність Папи Римського.
- Православна церква заборонена.
- Однак унія викликала протести українського населення.
- У 1632 р. Польща була змушена знову легалізувати православну церкву. Митрополитом Київським став Петро Могила.
- Результат: в Польщі функціонували три церкви – католицька, православна та греко-католицька.

Братства

Боротьбу проти польсько-католицької експансії у кінці XVI - на початку XVII ст. відіграють **братства**, релігійні та культурно-просвітницькі організації.

випливали як організації українського міщанства, але поступово набули всестановий характер.

Опікувалися православною церквою, організовували шпиталі, допомагали бідним і хворим, засновували братські школи, друкарні, збирали бібліотеки.

Братства відіграли важливу роль в розвитку української культури, в захисті її від полонізації та від насадження католицизму.

Перші братства:
• 1542 р. – Івано-Франківське
• 1544 р. – Львівське
• 1586 р. – Житомирське
Братство, яке встановило станиноцтво

• 1615 р. – Київське братство при Візантійській церкві на Подолі
– 1616 р. – Львівське братство при П.Конашевичівській церкві на Запорожжі
– 1620 р. – Київське братство при Феоданській церкві на правобережжя

• 80 – 90 роки – братства у міщанстві, Кривому воді, Луцьку

Діяльність українського братства

...у католицизації населення.

...друкарні, в якій працював московський друкар Іван Федоров. 1585 р. – братство міщан і священиків – львівські братство і Дмитро

...друкарні; братства православної церкви – сиротам.

...у пробудженню

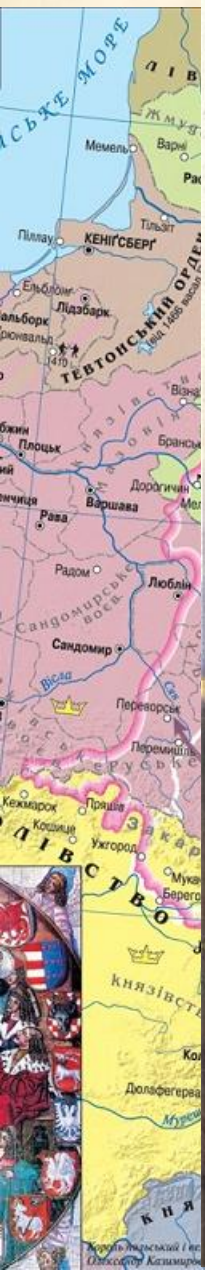
Татарські набіги на українські землі

- У 1443 р. від Золотої Орди відокремилися кримські татари й утворили власну державу – **Кримське ханство**.
- У 1475 р. Кримське ханство стало васалом Туреччини.
- **XV-XVI ст.** – регулярні набіги кримських татар на українські землі.
- Польща не могла протидіяти численній татарській кінноті та захистити південні кордони.
- Татарські набіги, спустошення, пограбування та вбивства стали загрозою для українського народу.

Виникнення українського

козацтва

- Потерпаючи від польського гніту, найсмівлівіші українські селяни й міщани тікали на прикордонні землі.
- Втікачі осідали на південних окраїнах, де внаслідок нападів Кримського ханства території були незаселеними - *Дике Поле*.
- З поодиноких

ВИСНОВКИ.

перебування українських земель у складі Речі

Посполитої

- ❑ **Негативні наслідки**
- ❑ Соціальне гноблення українського народу: створення фільварків, збільшення панщини, запровадження кріпацтва
- ❑ Національний гніт
- ❑ Наступ католицької церкви на православну, загострення релігійного протистояння, церковний розкол.
- ❑ **Позитивні наслідки**
- ❑ Розвиток в Україні освіти та друкарства
- ❑ Поширення ідей Реформації
- ❑ Виникнення козацтва, героїка боротьби з турецько-татарською агресією

СЛОВНИК

- ▣ *Фільварки* – багатогалузеві сільськогосподарські комплекси, які були орієнтовані на товарно-грошові відносини (на ринок) та базувалися на постійній примусовій праці залежних селян
- ▣ *Панщина* – форма земельної відробіткової ренти, що передбачає обов'язкову працю селянина власним реманентом у господарстві землевласника
- ▣ *Кріпацтво* – форма феодальної залежності, за якою землевласник мав право на особу, майно і працю залежних селян

СЛОВНИК

- ▣ *Середньовічні цехи* – корпоративні організації ремісників однієї чи кількох споріднених спеціальностей.
- ▣ *Магдебурзьке право* - середньовічне право міст на міське самоврядування. Вперше запроваджено в Магдебурзі у XIII ст.
- ▣ *Братства* - національно-релігійні громадські організації українських православних міщан у XVI-XVIII ст.

Ратуша в Магдебурзі

назад

Львівська ратуша

ЗМІСТ

